

TEOLOGIA BOGA I CZŁOWIEKA. „GOTTGEHEIMNIS MENSCH”
MIĘDZYNARODOWE SYMPOZJUM
NA KATOLICKIM UNIWERSYTECIE LUBELSKIM
W SETNĄ ROCZNICĘ URODZIN KARLA RAHNERA
30 marca 2004 roku

Rok 2004 można bez wątpienia nazwać rokiem rahnerowskim, bowiem w marcu tegoż roku przypadła rocznica zarówno narodzin jak i śmierci wielkiego teologa niemieckiego Karla Rahnera (5 marca – setna rocznica urodzin, a 30 marca – dwudziesta rocznica śmierci). Ten wielki Teolog niemiecki, urodzony we Fryburgu Br. 5 marca 1905 r., zmarły w Innsbrucku 30 marca 1984 r., należał do największych teologów ubiegłego stulecia. Jego myśl jest nieustannie aktualna. Dla wielu współczesnych myślicieli stanowi inspirację dla ich własnych poszukiwań. Jest to niezgłębiony skarbiec wiedzy dla wszystkich chcących głębiej poznać zarówno tajemnicę Boga jak i człowieka. Myśl teologiczna Karla Rahnera ma wymiar uniwersalny. Jej

adresatami są zarówno teolodzy dogmatycy jak i pastorałści, moraliści, a także wszyscy poszukujący prawdy w wierze. Sam K. Rahner często powtarzał, że zajmuje się teologią ze względu na wiarę, na nauczanie, na misję Kościoła i w tę misję chce się wpisać. Zapewne język rahnerowski nie jest zbyt łatwy w odbiorze, ale za to bardzo precyzyjny i niezwykle dokładny. K. Rahner nie bał się zgłębiania największych tajemnic wiary i stawiania odważnych sformułowań i wniosków. Nie sposób nie doceniać Jego wkładu w rozwój współczesnej teologii.

Wspomniane wyżej rocznice stały się okazją do przywołania tej wielkiej postaci także na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. Jest to jeden z nielicznych przypadków uczczenia tego Teologa w naszym kraju w rocznicę jego urodzin i śmierci. Katedra Historii Dogmatów Instytutu Teologii Dogmatycznej, której kierownikiem jest ks. prof. dr hab. Krzysztof Gózdź, zorganizowała Międzynarodowe Sympozjum Rahnerowskie.

Ponieważ u tego wybitnego Teologa myśl teologiczna zaczyna się od refleksji nad człowiekiem, dlatego sympozjum dotyczyło właśnie tajemnicy człowieka jako punktu wyjścia dla zrozumienia tajemnicy Boga. Sympozjum, które zatytułowano „Tajemnica Boga i Człowieka. Gottgeheimnis Mensch”, było okazją do przyjrzenia się raz jeszcze myśli Karla Rahnera właśnie w aspekcie relacji między człowiekiem a Bogiem. Według tego Teologa sam człowiek odsłania w sobie tajemnicę Boga, a Bóg pozwala odkryć tajemnicę człowieka. Wówczas kiedy człowiek uwzględni ów transcendentny stan odniesienia, sam zrozumie najlepiej siebie jako rzeczywistość osobową będącą w relacji do Boga.

Sympozjum odbyło się 30 marca 2004 r. w auli im. Jana Pawła II na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. Organizatorzy sympozjum ułożyli jego program w taki sposób, aby przedstawić możliwie najpełniej myśl teologiczną Karla Rahnera, przy jednoczesnym wydobyciu głównych idei teologicznych Wielkiego Fryburczyka. Udało się to znakomicie przez przyjęcie trójczłonowego planu sympozjum. Każdy z wygłoszonych referatów przedstawiał inny aspekt twórczości teologicznej K. Rahnera, choć wszystkie razem stanowiły spójną całość. Pierwszy referat mówił o tajemnicy człowieka, drugi o tajemnicy Boga – Człowieka Jezusa Chrystusa, trzeci o Trójcy Świętej. Całość poprzedzał referat biograficzny, który przypomniał postać i koleje życia wielkiego Teologa, który był prawdziwym Nauczycielem Wiary.

Otwarcia sympozjum dokonał Dziekan Wydziału Teologii KUL, ks. prof. dr hab. Jerzy Pałucki. W słowie wstępnym Ksiądz Dziekan podkreślił nieocenioną rolę Karla Rahnera we współczesnej teologii, a także ciągłą aktualność Jego myśli i jej inspirujący charakter. Ksiądz Dziekan wyraził także wyrazy wdzięczności organizatorom za zorganizowanie sympozjum, które ma charakter *memorandum* po wielkim niemieckim Teologu. Jest też rodzajem hołdu dla jego geniuszu.

Ks. dr Wojciech P ę c h e r z e w s k i przypomniał sylwetkę K. Rahnera, jego dzieje oraz charakterystykę głównych dzieł naukowych. Referat miał charakter pogłębiętego wprowadzenia w myśl wielkiego Teologa niemieckiego, pokazując go przy tym jako człowieka, który z wielką pasją starał się przybliżyć innym tajemnicę Boga.

Po wstępnej części sympozjum rozpoczęły się wykłady prezentujące teologiczną myśl Karla Rahnera. Jako pierwszy wykład wygłosił ks. prof. dr hab. Krzysztof G ó ź d ź, prodziekan Wydziału Teologii KUL, Dyrektor Instytutu Teologii Dogmatycznej w KUL i kierownik Katedry Historii Dogmatów, główny organizator sympo-

zjum. W wykładzie, zatytułowanym *Tajemnica człowieka*, została zaprezentowana jedna z przewodnich idei teologicznych Rahnera, która mówi, że tajemnica człowieka może być rozpatrywana tylko w kontekście rzeczywistości nadprzyrodzonej i że sam człowiek jest jakby wziernikiem w tajemnicę Boga. Bóg działa na człowieka w sposób bezpośredni. Teologia jest odkrywaniem tych śladów Boga w rzeczywistości ludzkiej. W ten sposób człowiek jest tajemnicą nie tylko w sensie swego istnienia, ale przede wszystkim dlatego, że to Bóg wypowiada się w nim. Dla K. Rahnera niezwykle ważna jest teza mówiąca o wzajemnym odniesieniu człowieka i Boga. Wprowadza on pojęcie „nadprzyrodzony egzystencjał”, przez co chce wyrazić, że punkt wyjścia w rozumieniu tajemnicy rzeczywistości leży wprawdzie w Bogu, ale człowiek może tę tajemnicę także odkryć właśnie dzięki samoudzielaniu się Boga w nim. Człowiek jest „istotą transcendencji”. Dzięki temu dostrzega on głębię swojej tajemnicy, a jednocześnie wychodzi poza nią ku tajemnicy Boga.

Drugi referat, autorstwa ks. prof. dra hab. Ignacego B o k w y z Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, wybitnego znawcy myśli rahnerowskiej w Polsce, dotyczył chrystologii Karla Rahnera. Autor ukazał wydarzenie Chrystusa jako płaszczyznę osobowego spotkania człowieka z Bogiem. Właśnie Jezus Chrystus – według K. Rahnera – jest absolutnym spełnieniem się nadziei człowieka i najpełniejszą odpowiedzią na jego pytanie o sens. Tajemnica Jezusa Chrystusa polega na tym, że jest On i Bogiem i Człowiekiem, dlatego w Nim odsłania się najwyższy sens człowieczeństwa. Polega on na możliwości osobowej realizacji bytu ludzkiego w transcendencji. Wcielenie więc odsłania najpełniejszy, absolutny sens człowieczeństwa, urealnia go i czyni niezwykle godnym i wzniosłym. Umożliwia przyjęcie przez człowieka daru Samoudzielającego się Boga.

Ostatni wykład, przetłumaczony i adaptowany dla potrzeb sympozjum przez p. mgr Jolanę Żarkiewicz, był autorstwa pana prof. Berndta Jochena Hilberatha, wielkiego znawcy myśli Karla Rahnera z Uniwersytetu Tybińskiego w Niemczech, zatytułowany *Tajemnica Trójjedynego Boga*. Wykład przedstawiał poglądy K. Rahnera na temat Trójcy. Referat miał charakter nie tyle prostej prezentacji teologicznej koncepcji Trójcy Świętej, proponowanej przez Karla Rahnera, ile był próbą usunięcia kontrowersji, jakie pojawiły się w związku z głoszoną przez naszego Teologa trynitologią. Profesor z Tybingi twierdzi, że prawidłowa interpretacja podstawowego aksjomatu trynitarnego K. Rahnera („Trójca ekonomiczna jest Trójcą immanentną i odwrotnie”) pozwala właściwie zrozumieć całą koncepcję trynitologiczną K. Rahnera. Akcentuje on bowiem prawdę, że Trójca Święta ekonomiczna jest Trójcą immanentną, czyli że Bóg udzielił się światu w sposób pełny, realny i całkowity, co pozwala człowiekowi w jego doświadczeniu poznać Boga takim, jakim jest. Bóg ukazał się w historii zbawienia takim, jakim jest Sam w Sobie. Taki udziela się także stworzeniu. Aksjomat Rahnera ontologicznie (czyli od strony bytu) oznacza, że Trójca jest transcendentną „praprzyczyną” historii zbawienia, ale także podkreśla, że tylko od strony Trójcy historiozbowczej możemy poznać Trójcę Świętą w Sobie Samej. Poza tym w swojej trynitologii K. Rahner stawia jeszcze jedno ważne zagadnienie dotyczące odbiorcy samoudzielania się Boga w Trójcy, czyli człowieka. Adresem samoobjawienia się Boga, jako Trójcy, jest człowiek. Fakt, w jaki sposób człowiek może pojąć Boga Trójjedynego, ma fundamentalne znaczenie dla niego samego i dla zrozumienia swojej własnej tajemnicy. K. Rahner twierdzi, że Bóg

stwarza sobie człowieka jako adresata i partnera w perspektywie swojego trynitarnego samoudzielenia się. Po prostu fundamentalna struktura człowieka została tak stworzona i ukształtowana przez Boga, aby człowiek mógł właściwie odebrać „dar” samoudzielającego się mu Boga w Trójcy.

Profesor B. J. Hilberath zwrócił uwagę na ciągle toczącą się dyskusję na temat pojęcia osoby w odniesieniu do Trójcy Świętej. K. Rahner uważa, że współczesne rozumienie pojęcia osoby nie może być stosowane do trynitologii, ponieważ prowadziłyby to do tryteizmu. Całość poglądów niemieckiego Jezuita prof. B. J. Hilberath zestawia z poglądami takich teologów, jak J. Moltmann, E. Jüngel, H. U. von Balthasar, którzy prezentują inne ujęcia trynitologii niż K. Rahner. Z tego zestawienia wynika, że przed teologią stoi nadal zadanie wypracowania nowszych terminów, aby możliwe było bardziej precyzyjne określenie rzeczywistości Boga w Trójcy Osób i aby w ten sposób spełniło się wielkie pragnienie Karla Rahnera, czyli by Boga ukazać jako nieskończenie bliskiego człowiekowi, obecnego w całej głębi jego doczesnej egzystencji.

Na zakończenie sympozjum głos zabrał Ks. prof. dr hab. Czesław Stanisław Bartnik, nestor teologii dogmatycznej w KUL, który w nadzwyczaj ciepłych słowach wspominał o potrójnym jego spotkaniu z Karlem Rahnerem: przez twórczość Wielkiego Jezuita znaną z publikacji, w osobistym kontakcie podczas wizyty na KUL – w maju 1970 r. i przez obecne sympozjum zorganizowane w setną rocznicę urodzin K. Rahnera. Wybitny Teolog z Lublina – określany czasem jako „Rahner” polskiej myśli teologicznej – podkreślił wielką oryginalność, głębię i nowoczesność myśli niemieckiego Teologa. Wyraził także radość z przeżycia tego sympozjum jako kolejnego intelektualnego spotkania z postacią wybitnego Fryburczyka.

Całość sympozjum miała oryginalną i nietypową, jak na tego typu wydarzenia, oprawę. Stanowiło ono po części rodzaj modlitewnej anamnezy postaci wielkiego Teologa w stulecie jego urodzin, a jednocześnie miało formę wydarzenia artystycznego łączącego elementy duchowe, intelektualne i artystyczne w postaci pięknych interpretacji muzycznych wykonanych przez studentów muzykologii KUL. Każdy referat poprzedzony był krótkim utworem muzycznym, a następnie modlitwą samego Rahnera, odnoszącą się kolejno do głównych nurtów antropologii, chrystologii i trynitologii.

Wspaniałym pokłosiem Międzynarodowego Sympozjum Rahnerowskiego w KUL jest wydana książka pt. *Tajemnica Boga i człowieka według Karla Rahnera*, Lublin 2004 r. W książce tej, której redaktorem jest ks. prof. dr hab. Krzysztof Góźdz, znalazły się między innymi wygłoszone w czasie sympozjum referaty.

Ks. Mirosław Kowalczyk
Katedra Historii Dogmatów w ITD KUL